

Vận dụng phương pháp dự án trong dạy học nội dung giáo dục kinh tế môn Giáo dục kinh tế và Pháp luật lớp 11 ở các trường trung học phổ thông

Lê Hoàng Nam*, Hà Thị Nguyễn**

*TS, **Học viên Khoa LLCT – GDCD, Trường ĐHSPT Hà Nội
Received: 22/2/2024; Accepted: 2/3/2024; Published: 13/3/2024

Abstract: Project-based teaching is a method with the guidance and assistance of teachers to help students perform one or more learning tasks through combining theory with practice. This task is performed by learners with high self-reliance throughout the entire learning process, thereby helping them form qualities and develop general and specific competencies. In our opinion, starting from the strengths of the project-based method and the specificity of knowledge content, applying it in teaching Economics Education in the 11th grade Economics and Law Education will bring high efficiency, helping to successfully complete the goals for Citizenship Education (2018 General Education Program).

Keywords: Project-based teaching method, Economics Education, Economics and Law Education, students, Citizenship Education

1. Đặt vấn đề

Môn học GD kinh tế và pháp luật (GDKT&PL) lớp 11 giữ vai trò quan trọng trong nội dung chương trình GD ở các trường trung học phổ thông (THPT) hiện nay. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy rằng việc vận dụng các phương pháp DH (PPDH) tích cực cũng như Phương pháp dạy học dự án (PPDHDA) trong việc DH môn GDKT & PL còn hạn chế. GV chưa nhận thức được vai trò của phương pháp DA trong DH nội dung kinh tế, cũng như chưa có đủ thời gian, điều kiện về trang thiết bị, kinh phí hoặc chưa có những cách đánh giá cụ thể tính hiệu quả của PPDH DA theo chiều sâu mạch nội dung kiến thức kinh tế để đưa ra những gợi ý sử dụng rộng rãi. Vì vậy, cần có các biện pháp cụ thể trong việc vận dụng phương pháp DA trong DH nội dung kinh tế môn GDKT & PL lớp 11 cho phù hợp với mục tiêu DH chung, với kế hoạch, điều kiện giảng dạy của các trường phổ thông hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Vai trò của PPDH DA trong môn GDKT& PL

- DH DA góp phần thực hiện mục tiêu môn học, PTNL và phẩm chất người học theo yêu cầu của chương trình GDPT 2018

Khi vận dụng PPDH DA, GV sẽ có điều kiện thuận lợi để thiết kế ra các nhiệm vụ học tập phù hợp, hướng tới mục tiêu DH đã đề ra. DH trong môn GDKT&PL không chỉ nhằm mục tiêu trang bị cho HS kiến thức, kỹ năng mà còn hướng đến phẩm chất và năng lực của HS như: năng lực điều chỉnh hành

vi, năng lực phát triển bản thân, năng lực tìm hiểu và tham gia các hoạt động kinh tế - xã hội. HS vận dụng được các kiến thức đã học để đánh giá, xử lý các hiện tượng, tình huống trong thực tiễn cuộc sống, từ đó có khả năng tham gia các hoạt động phù hợp với lứa tuổi để thực hiện quyền, nghĩa vụ công dân trong các lĩnh vực của đời sống xã hội và trong các hoạt động kinh tế; có kỹ năng sống, bản lĩnh để tiếp tục học tập, làm việc và thực hiện các quyền, nghĩa vụ, trách nhiệm công dân trong sự nghiệp xây dựng, bảo vệ Tổ quốc và hội nhập quốc tế.

Ví dụ: Trong bài 2: “Cung, cầu trong nền kinh tế thị trường”. Khi vận dụng PPDHDA với nội dung: *Sự ảnh hưởng của cung – cầu đến giá cả các mặt hàng bánh trung thu tại huyện Hoài Đức, TP Hà Nội* trong tháng trung thu. Việc xây dựng những câu hỏi sẽ giúp GV đi đúng mục tiêu trọng tâm bài học là: Câu hỏi khái quát: Cung – cầu là gì? Những gì ảnh hưởng đến cung và cầu? cung – cầu có tác động như thế nào trong cuộc sống của chúng ta? Câu hỏi bài học: Cung – cầu đã làm cho giá cả các mặt hàng bánh trung thu thay đổi ra sao? Tại sao lại có sự thay đổi như vậy? Ngoài ra còn có câu hỏi cụ thể cho từng DA nhỏ.

Như vậy, HS không chỉ sẽ phải trả lời hết những nội dung mà GV gọi ý, mà hơn thế HS sẽ được tự tìm tòi, nghiên cứu theo từng chủ đề liên quan đến bài học. Việc này không những giúp HS phát huy khả năng tự học, tự chủ nghiên cứu mà còn hình thành kỹ năng giải quyết vấn đề, kỹ năng hợp tác nhóm, năng lực đánh giá, nhận xét các vấn đề trong cuộc sống.

- PPDHDA đảm bảo tính vừa sức cho HS trong quá trình giải quyết các nhiệm vụ học tập: PPDHDA đòi hỏi tính thực tiễn của quá trình DH.

GDKT&PL là môn học liên quan trực tiếp đến các vấn đề trong đời sống thực tiễn như các vấn đề về chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội. Ví dụ: khi giảng bài 6: “Lạm phát”, GV có thể đưa ra DA: “ Tác động của lạm phát đến đời sống” từ năm 2020 đến nay tại địa bàn quận Hoàn Kiếm, thành phố Hà Nội.

Với DA này HS có thể nhận định thực tiễn lạm phát tác động đến các ngành nghề. Thông qua việc thu thập thông tin, xử lý số liệu, phỏng vấn những thay đổi trong cuộc sống của người dân trên địa bàn sau những năm đại dịch Covid 19. Địa bàn thực hiện DA học tập là nơi HS sinh sống, với cách thức thực hiện DA không cần quá nhiều công cụ phức tạp. Việc thực hiện DA giúp HS có những cảm nhận về sự thay đổi của lạm phát, kiểm chứng những tri thức đã học như: các loại lạm phát, nguyên nhân và hậu quả của lạm phát mang lại, và quan sát xem nhà nước đã làm gì để kiểm soát lạm phát... Ngoài ra, HS còn rèn luyện được các kĩ năng: như phân tích, tổng hợp, làm việc nhóm, trao đổi, xây dựng ý tưởng, giao tiếp ... Kết thúc DA HS có thể nêu lên những quan điểm, những cách thức để giảm thiểu tác hại của lạm phát, hay các cách để tránh lạm phát có thể xảy ra...

- DH DA đảm bảo phát huy tính tích cực học tập của người học: Sử dụng PPDH DA trong môn GDKT&PL phải đảm bảo phát huy tính tích cực của người học. Thông qua các DA HS sẽ thực hiện các nhiệm vụ học tập một cách tự giác, tích cực và chủ động, có trách nhiệm với công việc của mình, giao tiếp và hợp tác với các bạn trong nhóm, trong lớp để hoàn thành mục tiêu đề ra; chủ động trong việc nghiên cứu tự lên ý tưởng, khai thác ý kiến của mọi chủ thể, tìm kiếm câu trả lời, đưa ra những giải pháp mới; chủ động kết nối kiến thức, kĩ năng với thực tiễn cuộc sống; chủ động phê phán, đấu tranh với các hiện tượng tiêu cực của các chủ thể kinh tế, xã hội; tự giác tham gia các hoạt động kinh tế ở gia đình, địa phương và xã hội.

Ví dụ: khi dạy bài 1: “Cạnh tranh trong nền kinh tế thị trường”, GV có thể đưa ra DA: “ Nghiên cứu sự cạnh tranh của các nhà cung cấp hàng tạp hóa trên địa bàn huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội”. GV sẽ gợi mở cách tìm hiểu: chọn 2-4 nhà bán hàng tạp hóa để khảo sát và giải quyết các vấn đề như: Họ cạnh tranh về cái gì? Tại sao họ cạnh tranh? Họ cạnh tranh để được lợi gì? Người tiêu dùng chúng ta được lợi gì? Tác hại gì?...HS sẽ tự phân chia công việc như: bầu

trưởng nhóm, phân chia nội dung nghiên cứu, tìm tài liệu, lên kế hoạch phải nghiên cứu những gì? Viết bài báo cáo ra sao? ... HS sẽ phát huy sự chủ động, sáng tạo, tích cực trong học tập của HS.

2.2. Các biện pháp vận dụng PPDH DA trong nội dung GD kinh tế lớp 11

2.2.1. Lập kế hoạch (LKH) DA: LKH DA là bước đầu tiên và quyết định hướng đi của toàn bộ DA. Để xác định mục tiêu DA GV và HS cần nghiên cứu mục tiêu bài học. Trong môn GDKT&PL, nội dung GD kinh tế chủ yếu nghiên cứu về các quy luật kinh tế, sự vận động của các chủ thể kinh tế... Do vậy mà chủ đề DA để HS nghiên cứu cũng cần liên quan đến sự hình thành, thay đổi và phát triển của các quy luật kinh tế, gắn với những chuyển biến kinh tế của địa phương, tạo hứng thú cho người học. Việc xác định đề tài cần xuất phát từ người học để **tính đến sự** khả thi của DA.

Dưới đây là một số chủ đề có thể vận dụng PPDHDA trong DH nội dung GD kinh tế lớp 11:

Chủ đề	Nội dung có thể vận dụng PPDHDA
Chủ đề 1: Cạnh tranh, cầu trong nền kinh tế thị trường	Nội dung 1: Cạnh tranh trong kinh tế thị trường: - Nguyên nhân dẫn đến cạnh tranh - Vai trò của cạnh tranh trong nền kinh tế - Cạnh tranh không lành mạnh Nội dung 2: Cung, cầu trong kinh tế thị trường - Mối quan hệ cung – cầu và vai trò của quan hệ cung – cầu trong nền kinh tế.
Chủ đề 2: Thị trường lao động, việc làm	Nội dung 1: Thị trường lao động - Xu hướng tuyển dụng lao động của thị trường Nội dung 2: Việc làm - Mối quan hệ giữa thị trường lao động và thị trường việc làm
Chủ đề 3: Lạm phát, thất nghiệp	Nội dung 1: Thất nghiệp - Các loại hình thất nghiệp và nguyên nhân dẫn đến thất nghiệp - Hậu quả của thất nghiệp - Vai trò của Nhà nước trong việc kiểm soát và kiểm chế thất nghiệp Nội dung 2: Lạm phát - Nguyên nhân và hậu quả của lạm phát - Vai trò của Nhà nước và trách nhiệm của công dân trong việc kiểm soát và kiểm chế lạm phát
Chủ đề 6: Văn hóa tiêu dùng	Nội dung: Văn hóa tiêu dùng: - Vai trò của tiêu dùng đối với sự phát triển kinh tế - Văn hóa tiêu dùng và vai trò của văn hóa tiêu dùng - Một số đặc điểm trong văn hóa tiêu dùng Việt Nam và các biện pháp xây dựng văn hóa tiêu dùng

Những nội dung trên gắn với đời sống thực tiễn, vận dụng PPDH DA vào dạy học là cơ hội để HS làm chủ kiến thức, kỹ năng và hành động của mình, vừa nghiên cứu lý thuyết, vừa kiểm chứng lý thuyết và vừa vận dụng lý thuyết ấy vào đời sống. Dưới đây là một số ví dụ về các chủ đề DA có thể cụ thể hóa, áp dụng khi vận dụng PPDH DA ở nội dung GD kinh tế môn GD KT&PL lớp 11 ở một trường cụ thể:

Chủ đề	Tên DA
Chủ đề 1: Cạnh tranh, cung, cầu trong nền kinh tế thị trường	Tên DA: <i>Nghiên cứu sự cạnh tranh của các cửa hàng kính mắt trên địa bàn thành phố Hà Nội.</i> Tên DA: Biểu hiện của “ <i>Cung cầu tác động đến giá cả các mặt hàng quần áo trẻ em, bánh trung thu, đồ chơi trẻ em dịp tết trung thu tại một số cửa hàng trên địa bàn huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội</i> ”
Chủ đề 2: Thị trường lao động, việc làm	Tên DA: <i>Tìm hiểu xu hướng thay đổi việc làm của người dân trên địa bàn quận Long Biên từ khi công ty Sumi Hanel mở cửa trên địa bàn quận.</i>
Chủ đề 3: Lạm phát, thất nghiệp	Tên DA: <i>Tình hình việc làm của thanh niên trên địa bàn quận Bắc Từ Liêm, thành phố Hà Nội từ năm 2020 đến nay.</i>
Chủ đề 6: Văn hóa tiêu dùng	Tên DA: <i>Văn hóa tiêu dùng của người dân tỉnh Sơn La.</i>

Thực hiện DA: GV hướng dẫn HS thực hiện thu thập thông tin theo nhiệm vụ được phân công trong kế hoạch chi tiết của từng nhóm như: phỏng vấn trực tiếp các đối tượng đã xác định, thu thập thông tin từ thực tế, tranh ảnh, internet, làm thực nghiệm.

Ví dụ như DA: “*Cung cầu tác động đến giá cả các mặt hàng quần áo trẻ em, bánh trung thu, đồ chơi trẻ em dịp tết trung thu tại một số cửa hàng trên địa bàn huyện Hoài Đức, thành phố Hà Nội*”. Đây là DA có thể đề cập ngay trong bài học vào dịp trung thu, mục đích của DA là quan sát, nghiên cứu sự tác động qua lại giữa cung và cầu, giữa cung cầu và giá cả hàng hóa quần áo, bánh kẹo trên địa bàn.

Sau khi thu thập được các số liệu và thông tin thì cần phải xử lý để chọn lọc lại các số liệu và thông tin đó. Để việc xử lý dữ liệu của HS có thể đáp ứng được yêu cầu của DA, GV cần quan tâm, hướng dẫn các nội dung sau:

+ GV hướng dẫn cho thành viên trong các nhóm thường xuyên trao đổi, thảo luận để tập hợp dữ liệu, phân tích dữ liệu và đề xuất những giải pháp giải quyết vấn đề.

+ GV cần theo dõi để kiểm tra tiến độ, nhắc nhở HS có ý kiến khi gặp khó khăn hoặc cần sự hỗ trợ, tư vấn từ phía GV để GV giúp đỡ, đồng hành cùng HS đảm bảo tiến độ thực hiện DA.

+ GV cần thường xuyên quan tâm, đóng góp ý kiến kịp thời để HS hoàn thành nhiệm vụ nhóm. Tuy nhiên, vẫn để cho HS có những sáng tạo riêng trong khuôn khổ và phải đúng theo định hướng bài học đã đề ra.

2.2.2. Xây dựng và trình bày DA: Sau khi đã thực hiện thu thập và xử lý thông tin, các nhóm cần phải tổng hợp các kết quả đã phân tích của các thành viên trong nhóm thành sản phẩm cuối cùng và bàn bạc sắp xếp các tư liệu, nội dung để trình bày. Sản phẩm cuối cùng của DA có thể là: bài thuyết trình, bài biểu diễn, trưng

bày triển lãm, ... Tùy vào sự sáng tạo của HS hoặc do sự thống nhất từ đầu giữa GV và HS trước khi thực hiện DA.

Nhóm 1: Phân tích thực trạng về nhu cầu và giá cả của các mặt hàng quần áo trẻ em, bánh trung thu, đồ chơi trẻ em dịp tết trung thu tại một số cửa hàng trên địa bàn huyện Hoài Đức.

Nhóm 2: Chỉ ra tác động của thực trạng đó đến người bán hàng và người mua hàng tại địa bàn huyện Hoài Đức.

Nhóm 3: Tìm hiểu, phân tích nguyên nhân dẫn đến thực trạng trên?

Nhóm 4: Đưa ra các giải pháp để bình ổn về cung – cầu và giá cả của các mặt hàng nói trên vào dịp tết trung thu trên địa bàn huyện Hoài Đức.

Nhóm 5: Phân tích nội dung của quy luật cung – cầu và giá cả trong sản xuất và lưu thông hàng hóa.

+ Các nhóm khác cùng lắng nghe thảo luận, tranh luận nêu ra những câu hỏi để nhóm thực hiện trả lời, từ đó làm rõ được nội dung, kinh nghiệm, cách thức thực hiện và ý nghĩa của sản phẩm DA... Nhóm trình bày kết quả cũng có thể chuẩn bị những câu hỏi thảo luận để tạo sự hứng thú, tò mò của các thành viên nhóm khác về bài DA của nhóm mình.

3. Kết luận

Vận dụng PPDH hiện đại trong các môn học nhằm đổi mới GD là một tất yếu, khách quan. Điều này có ý nghĩa đặc biệt quan trọng trong quá trình hình thành kiến thức, năng lực, kỹ năng cho người học. PPDHDA hoàn toàn phù hợp cho giảng dạy nội dung GD kinh môn GDKT&PL lớp 11. Để vận dụng PPDH này một cách hiệu quả nhất, GV cần xuất phát từ yêu cầu đổi mới PPDH trong bối cảnh hội nhập với các biện pháp cụ thể dựa trên mục tiêu của môn học, góp phần nâng cao chất lượng GD HS phổ thông hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Lăng Bình (Chủ biên), Đỗ Hương Trà (2018), *DH và học tích cực một số phương pháp và kỹ thuật DH*, Nxb ĐHS, Hà Nội.

2. Nguyễn Văn Cường, Nguyễn Thị Diệu Thảo (2004) “*DH theo DA – một phương pháp có chức năng kép trong đào tạo GV*”, Tạp chí GD, số 80, tr.15

3. Đào Đức Doãn, Nguyễn Thị Liên (Đồng chủ biên) (2018). *Hướng dẫn DH môn GD công dân theo chương trình GDPT 2018*, Nxb ĐHS, Hà Nội.

4. Nguyễn Thế Hưng, Lại Phương Liên (2014), *Tổ chức DH theo DA trong DH sinh học ở trường THPT*, Tạp chí GD số 333, kì 1-5/2014.

5. Nguyễn Thị Mỹ Lộc (Tổng chủ biên)(2022), *GD Kinh tế và Pháp luật 11*, Nxb Đại học Huế.